

Het beste van twee werelden

Gebiedsprofiel subregio Stedelijk Gebied

Eindversie juni 2016

Het beste van twee werelden

Gebiedsprofiel subregio Stedelijk Gebied

Gemeenten Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Helmond, Best, Nuenen, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre

Eindversie

juni 2016

1) Aanleiding

De bestuurlijke werkplaats Strategie Ruimte van de Metropoolregio Eindhoven (MRE) heeft de opdracht gekregen om te komen tot een regionale strategie voor de 21 gemeenten in Zuidoost Brabant. Het opstellen van een gebiedsprofiel voor de subregio's de Kempen, de Peel, Stedelijk gebied en A2 gemeenten is hierbij een belangrijke tussenstap.

Voor het opstellen van het gebiedsprofiel is door de werkplaats Ruimte de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: wat is de unieke bijdrage van de subregio's aan Brainport op het gebied van het vestigingsklimaat en de fysieke leefomgeving? Het gebiedsprofiel wordt opgesteld op basis van de Telos-driehoek:

-sociaal culturele kwaliteit, - ecologische kwaliteit, - economische kwaliteit.

2) Gebiedsprofiel stedelijk gebied - proces

De afgelopen periode is samen met de gemeenten in de subregio Stedelijk gebied (Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Veldhoven, Oirschot, Son & Breugel, Helmond, Best en Waalre) gewerkt aan het opstellen van een gebiedsprofiel voor de subregio Stedelijk gebied. We hebben gewerkt met een drietal werksessies met de RO ambtenaren. Vanuit Eindhoven zijn vervolgens de teksten geleverd en vanuit Geldrop-Mierlo de kaarten voor het profiel. De integratie slag met de andere werkplaatsen (wonen, werken) zal plaatsvinden in de volgende fase, het opstellen van de regionale strategie.

De samenwerking heeft geleid tot het volgende profiel voor de subregio Stedelijk gebied geleid, wat bestaat uit:

- twee kaarten met daarop de ruimtelijke-economische en de ecologische-culturele kwaliteiten;
- bondige tekst over kwaliteiten en opgaven van de subregio.

Het gebiedsprofiel is op 24 februari 2016 voorgelegd aan de bestuurders in een **bestuurlijk overleg stedelijk gebied**. Hierbij is het profiel besproken en verder aangescherpt. De bestuurders, de RO wethouders van de subregio Stedelijk gebied, herkennen zich in het stuk.

Het profiel is naar aanleiding van dit overleg op een aantal onderdelen aangescherpt. De eindversie wordt nu voorgelegd ter kennisname aan alle betrokken gemeenten en wordt tevens ingebracht als bouwsteen voor de Regionale Strategie (opsteller MRE).

Unieke kwaliteiten in het Stedelijk gebied

De kracht van de regio

De regio stedelijk gebied combineert **het beste van 2 werelden**: het vormt een bruisend **ruimtelijk-economisch hart** van de Brainport en het biedt **rust en ruimte** in het groene ommeland. Technologie, design en innovatie zijn daarbij zeer onderscheidende kenmerken. **Innovatief**, gericht op **samenwerking** en **veerkracht** zijn belangrijke kernkwaliteiten. Binnen de regio staat het (hoog) stedelijke karakter centraal, maar dit combineert moeiteloos met de cultuurhistorische en groene waarden in het gebied.

De drie majeure kwaliteiten van de stedelijke regio zijn daarbij:

- **Ruimtelijk-economisch:** Hightech maakindustrie, stedelijkheid (concentratie van voorzieningen), de luchthaven. Campussen (HTCE, Automotive, Tu/e en BIC) en de industriële clusters van ASML, DAF en Philips vormen de economische kern van de regio.
- **Sociaal Cultureel:** Strijp S, de vele evenementen (o.a. GLOW, DDW) en het verenigingsleven.
- **Ecologisch/ruimtelijk:** Groene dooradering stad/land, Natuur is altijd dichtbij, groene zones als gastheer voor voorzieningen, campussen en stedelijke functies.

Ruimtelijk - Economische kwaliteiten

Extra aandacht gaat uit naar de ruimtelijke-economische ontstaansgeschiedenis. De industriële ontwikkeling van onze regio is vanaf 1900 onderscheidend gebleken. Toen ontstond de 'Company town' (Philips) met regionale uitstraling en effect in de subregio's Peel (agro-techniek) en Kempen (toeleveranciers). Deze company town heeft plaatsgemaakt voor de sterke Brainport regio. Sterke kwaliteiten zijn:

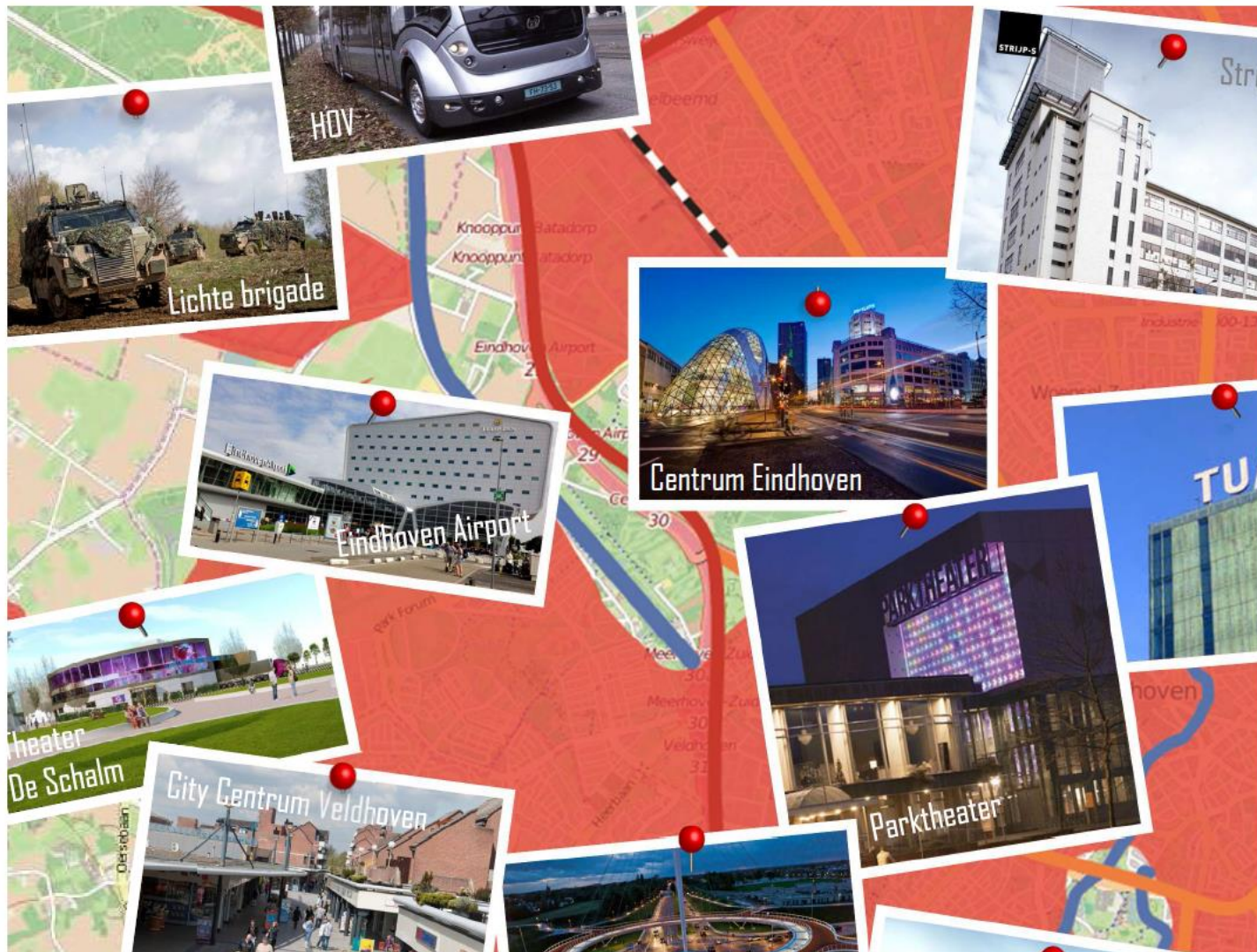
- ❖ Economisch hart van Brainport = high tech + maakindustrie en daarmee centrumgebied van het 3^e economische cluster van Nederland. OEMers in het stedelijk gebied, sterke samenhang met toeleveranciers en Brainport bedrijven in de Kempen en Peel
- ❖ **Campussen:** symbool voor **technologie**, innovatie & economische samenwerking. Het gaat om de HT campus, Automotive Campus, ASML/Maxima Medische Campus, Tu/e campus, FoodTech Campus, BIC en Health Campus, Daarnaast sterke economische clusters op bedrijventerreinen zoals de Hurk, BZOB;
- ❖ **Toegangspoort van Brainport** via weg, spoor, lucht (EHV Airport). Strategisch gelegen tussen Ruhrgebied, Antwerpen, Randstad;
- ❖ Ruim aanbod van **vooraanstaande kennisinstellingen** (Fontys, Tu/e, Design Academie, TNO);
- ❖ Broedplaats voor **design** op alle schaalniveaus; van Sectie C tot aan Piet Hein Eek;
- ❖ **Living lab** voor onderzoek, experimenten en (technologische) innovaties, Denk aan TNO, Automotive, Tu/e, Holst Centre;
- ❖ **Gedifferentieerde woonmilieus:** de regio kenmerkt zich door een grote diversiteit van woonmilieus. Van Hoogstedelijk (Strijp S, Suytkade) tot de dorpse woonmilieus (bijv. Nederwetten, Best);
- ❖ Evenementen van internationale allure (**GLOW, DDW**);
- ❖ Hightech maakindustrie is onderscheidend, logistiek is een aandachtspunt/opgave maar ondersteunend aan de High Tech bedrijvigheid
- ❖ Ruim voldoende aanbod van detailhandel en horeca. Bovenregionale (Ekkersrijt, Centrum Eindhoven), regionaal (Centrum Helmond, City Centrum Veldhoven) tot aan lokale buurtwinkelcentra en dorpskernen (Oirschot, Nuenen, Geldrop, Son, Best);
- ❖ Beschikking over ruime arbeidsmarkt van personeel van MBO - HBO – WO;
- ❖ Mentaliteit: **buiten gebaande paden**, gericht op samenwerking, veerkracht en innovatie;
- ❖ Onderscheidend op snijvlak van **infrastructuur en design**, denk aan Hovenring, Slowlane, A270/N270 Living lab, Van Gogh / Daan Roosegaarde fietspad, Brainmarker;
- ❖ **Iconen: ASML, Philips, Tu/e, Van Gogh, VDL, PSV, Vlisco, Dorel, Piet Hein Eek, GLOW, Design Academie, Fontys, DDW.**

Uitsnede ruimtelijk-economische kaart

Ruimtelijk-Economisch vormt de regio stedelijk gebied het economisch hart van de Brainport. De vele campussen zijn een goed voorbeeld van technologie, innovatie en economische samenwerking. Onderwijs en maakindustrie profiteren van elkaars nabijheid.

De regio kenmerkt zich ook door de strategische (internationale/regionale) ligging en kent een goede overzichtelijke wegenstructuur (snel tot in het hart van de Brainport). De mentaliteit kenmerkt zich door het denken buiten de gebaande paden, maar is altijd gericht op samenwerking.

Uitsnede ruimtelijk-economische kaart

Ecologische kwaliteiten

- ❖ Ruim aanbod **bos- en natuurgebieden** zoals het Groene Woud, De Mortelen, Strabrechtse Heide, Landschotse Heide, Vaarle, Nuenens Broek, Dooradering van natuur tot in de stad (bv Dommel);
- ❖ **Rust en ruimte** is een sterke kwaliteit: de natuur en het buitengebied zijn altijd nabij en goed te bereiken via een fijnmazig fiets- en voetgangersnetwerk. Ook in termen van bewustzijn, weg uit de hectiek van de stad. Stedelijke massa met een groene contramal;
- ❖ **Groene Stad-Landverbindingen / Landschap van Allure**, zoals de Groene Corridor;
- ❖ **Rijk van Dommel en Aa** als groen recreatief uitloopgebied van regio, o.a. Gulbergen/Van Gogh, Eindhovens Kanaal;
- ❖ **Fijne dooradering van Beken (o.a. Dommel, Kleine Dommel) en Kanalen** (o.a. Eindhovens Kanaal, Beatrix kanaal)

Sociaal Culturele en cultuurhistorische kwaliteiten

Extra aandacht in de stedelijke regio gaat ook uit naar cultuurhistorie, de ontstaansgeschiedenis. De industriële ontwikkeling van onze regio is vanaf 1900 onderscheidend gebleken. Het ontstaan van de 'Company town' (Philips) met regionale uitstraling en effect in de subregio's Peel (agro-techniek) en Kempen (toeleveranciers). Na de omvorming naar de Brainport hebben diverse (cultuurhistorische) iconen zoals Strijp S en de Cacaofabriek een tweede leven gekregen voor b.v. wonen en horeca. Belangrijke elementen zijn verder:

- ❖ Onderscheidende **Evenementen** als **Dutch Design Week, GLOW**, Dutch Technology Week, Bloem & Tuin, Concours Hippique;
- ❖ Ruim aanbod van **sportvoorzieningen van groot (internationale allure, regionaal) tot klein (lokaal)**: van PSV stadion, IJssportcentrum tot lokale zwembaden en sportverenigingen.
- ❖ Sterke clustering (hoog) **stedelijke culturele voorzieningen met een nationale, regionale uitstraling**, waaronder Park-Theater, Muziekgebouw, Theater de Schalm, Effenaar, 't Speelhuys, Van Abbe Museum, Vincentre (Van Gogh),
- ❖ Ruime aanwezigheid van **cultuurhistorisch erfgoed**: watermolens (o.a. Collse, Opwettense), landgoederen (o.a. Baest en Croy), oud legerkamp uit 1831 (Oirschot), Marketgarden, voormalige fabriekscomplexen (Cacao fabriek, Strijp S);
- ❖ Transformatie oude fabriekscomplexen (Kanaalzone Helmond, Strijp S);
- ❖ Concentratie van recreatieve voorzieningen: o.a. **Gulbergen** (waaronder Dierenrijk) en Aquabest.
- ❖ Levend erfgoed in de vorm van de (dorps) kermissen en carnaval en sterk verenigingsleven;

Uitsnede ecologisch-culturele kaart

De natuur en het buitengebied zijn altijd dichtbij: mozaïek stad – land, natuur en stedelijke massa zijn met elkaar verweven. Rust en ruimte is nog volop in regio aanwezig en een belangrijke kernkwaliteit.

Ons cultuurhistorisch erfgoed is goed zichtbaar zoals de kleinschalige landschappen, de watermolens en landgoederen, maar ook in de vorm van de vele (dorps) kermissen en verenigingen. In de regio wordt een ruim aanbod van hoog culturele en (top) sportvoorzieningen aangeboden met een regionaal / bovenregionaal bereik.

Uitsnede ecologisch-culturele kaart

3) Opgaven

Motto stedelijk gebied

Samenhang en verbondenheid bewaken van de stedelijke regio als geheel: in het stedelijk gebied zijn we allen **inwoners van de Brainport regio** (innovatief, veerkrachtig, gericht op samenwerking).

De regio heeft veel sterke kwaliteiten en is een aantrekkelijke vestigingsplaats voor inwoners en bedrijven. Het mozaïek van ons gebied (stedelijke zones en natuur zones in noord zuid) en de infra (spoor, wegen en kanalen) in oost-west vormen hierbij een belangrijke basis. Maar om deze kwaliteiten in stand te houden, liggen er grote opgaven zoals de bereikbaarheid en behoud van stedelijke voorzieningen.

Hoe houd je de regio aantrekkelijk, enkele vragen daarbij:

- Welke ruimtelijke kwaliteiten dragen bij c.q. zijn randvoorwaardelijk voor de (inter) nationale concurrentiepositie van de Brainport regio (21 gemeenten) waarvan het stedelijk gebied (de 9) het hart vormt?
- Hoe houd je de regio goed bereikbaar?
- Hoe blijven de kernen leefbaar?
- Hoe zorg je ervoor dat de arbeidsmarkt aan blijft sluiten bij de behoefte vanuit de markt?
- Hoe kunnen de steden en dorpen hun identiteit /karakter behouden en versterken?
- Hoe blijf je verbonden, hoe versterk je elkaars kracht?

Deze vragen kunnen omgezet worden in een aantal opgaven. Deze opgaven zijn hieronder benoemd, ze borduren voort op al eerder benoemde opgaven uit visies als **Brainport City, Rijk van Dommel en Aa, Brainport 2020 en Brainport Next Generation**.

Opgaven voor subregio stedelijk gebied

Versterken vestigingsklimaat inclusief de woonopgave

- Behoud van onze **veerkracht en beweging** van regio: bieden van experimenteerruimte, **proeftuinen en living labs. Aanhaken op Brainport City;**
- **Versterken en ontwikkelen van onderscheidende woonmilieus** voor alle doelgroepen; woonopgave afgestemd op de lokale kwaliteiten van de diverse gemeenten in het stedelijk gebied, ondermeer hoogstedelijk en dorps bouwen.
- Groene **basis op orde**: behoud en versterken **natuur, landschappelijke** en **water** waarden: investeren in stad - land zones, meer natuur en water in de stad, (mede voor aanpak hittestress) voorbeeldproject de Blauwe Ruit. Aanhaken op Rijk van Dommel en Aa;
- **Versterken vestigingsklimaat**: versterken woon- en werkmilieus, inrichten van kwalitatieve openbare ruimte gericht op ontmoeten en verblijven;
- Behoud en versterking van nationale en **regionale voorzieningen**, waaronder IJssportcentrum
- **Technologie, Design en kennis** meer zichtbaar de in stedelijke regio maken, in verlengde van Brainport City
- **Transformatie** opgave is groot: Plek zoekt inhoud. Van fabriekscomplexen, kantoren, maatschappelijk en religieus erfgoed tot voormalige agrarische opstallen. Daarvoor is niet altijd voldoende programma en zal dus het stedelijk groen/water een sterkere rol moeten krijgen;
- Versterken **unieke karakter**: -trots op regio, -versterken hoogstedelijkheid, behoud van stedelijkheid versus het dorpse karakter (Mozaïek);
- Duurzaamheid / Klimaatbestendigheid: hittestress en klimaatadaptie zijn belangrijk. Technologie inzetten voor duurzaamheidsvraagstukken.

Versterken bereikbaarheid en agglomeratiekracht

- Versterken **Bereikbaarheid**: bereikbaarheid van alle vervoersvormen blijft een opgave. Zowel dus voor OV, auto, fiets. Maar zeker ook: internationale verbindingen via spoor (Düsseldorf, Aken) en lucht (Airport Eindhoven). Aanhaken op besluitvorming BO MIRT 2015;

- Versterken van **Agglomeratiekracht**: verbonden zijn me omliggende regio's zowel binnen als buiten Nederland, grensoverschrijdend. Parallel met bereikbaarheid

Vertaling naar samenhangende ontwikkelopgaven

Veel van bovenstaande opgaven komen samen in de volgende samenhangende ontwikkelopgaven:

- Brainport City: hoogstedelijkheid, vestigingsklimaat, bereikbaarheid
- Rijk van Dommel en Aa: rust & ruimte en intensieve recreatie bij Gulbergen
- Kanaalzone Helmond: transformatie, nieuwe stedelijkheid,
- Dommeldal-De Hogt: Verhogen van de beleefbaarheid van het landschap; nieuwe natuur en recreatie, creëren van een aantrekkelijk uitlooplegebied voor campussen HTC en ASML/MMC, slowlane

Bij de volgende fase, de regionale agenda, zal nadere uitwerking van de opgaven plaatsvinden. Ook kan hierbij gekeken worden in hoeverre bij het adaptieve programma van Brainport City aangesloten kan worden.

Inzoomen op enkele opgaven

We geven hieronder wat meer inhoud aan enkele opgaven.

Transformatie opgave

De transformatie opgave is groot. Mogelijke aanpak vanuit de Werkplaats Ruimte: -kennis delen over succesvolle voorbeelden, -databank leegstand, -studenten inschakelen voor innovatieve ideeën (zie bijv. veerkrachtige binnenstad) en versterken groenblauwe structuren in de stad.

Behoud en versterken stedelijke / regionale voorzieningen

Binnen de regio stedelijk gebied liggen veel stedelijke en regionale voorzieningen, zoals een IJssportcentrum en Muziekgebouw. Hoe houd je deze voorzieningen in stand, nadenken over betaalbaarheid is een opgave.

Technologie, design en kennis

We willen meer uitstralen dat we een Brainport regio zijn. Profileren via ‘Living labs’. Denk aan openbare ruimte, publieksgebouwen, maar vraag ook het bedrijfsleven om input. Hoe willen zij meer zichtbaar zijn in regio? Sterke relatie met opgaven uit Brainport City.

Samenhang en verbondheid

In de stedelijke regio zouden we moeten richten op samenwerken en verbonden blijven en elkaar een succes gunnen. De regionale intake voor bedrijven is daarvan een goed voorbeeld. Hoe kunnen we hier op voortborduren?

Bereikbaarheid

De bereikbaarheid van de hele regio is van groot belang, zowel westelijk als oostelijk deel van de regio vraagt hierbij aandacht. Aanhaken op regionale/provinciale pakket Bereikbaarheid Zuid Nederland (i.o.m. de provincie). Verbeteren internationale verbindingen over spoor (EHV-Düsseldorf) en via lucht. Koppeling leggen tussen bereikbaarheid en verdichting/ruimtelijke ontwikkeling. Sterke relatie met benoemde opgave in Brainport City.

Versterken van beleefbaarheid van het landschap

Het gaat om onder meer het verhogen van de beleefbaarheid van het landschap. Een goed voorbeeld is de gebiedsontwikkeling Dommeldal de Hogt. Onder leiding van Waalre, wordt samengewerkt met Velhoven, Eindhoven, Waterschap de Dommel, Brabant Water, Natuurmonumenten, Brabants Particulier Grondbezit en ZLTO. Deze partijen hebben de ambitie om het groene gebied tussen Veldhoven, Eindhoven en Waalre (rond verkeersknooppunt de Hogt) een kwaliteitsimpuls te geven. Het gaat om het verhogen van de beleefbaarheid van het landschap voor bewoners, omwonenden en werknemers, het verbeteren van de recreatiemogelijkheden, het verbeteren van het landschap, realisatie van de EHS en andere natuur, economische perspectieven voor plattelandsbedrijven én het verbeteren van de landbouwkundige structuur. Het is een meerjarig project met een doorlooptijd tot 2025.

4) Vervolg

Dit voorliggende gebiedsprofiel Stedelijk gebied is de eindversie van het gebiedsprofiel. De bestuurlijke opmerkingen zijn verwerkt in de eindversie van het gebiedsprofiel. Het profiel wordt ter kennisname rondgestuurd langs alle bestuurders. Daarnaast wordt het ingebracht als bouwsteen voor de regionale strategie van de Metropoolregio Eindhoven.

Bijlage 1: kaarten

Naast de teksten zijn er ook een tweetal kaarten opgesteld, de ruimtelijke-economische kaart en de ecologisch-culturele kaart. Op deze kaarten vind je met foto's de unieke kwaliteiten in de regio aangeduid. De kaarten zijn opgesteld door Geldrop-Mierlo, in samenwerking met de gemeenten van de stedelijke regio en met dank aan de andere gemeenten voor het aanleveren van de foto's.

Colofon:

Dit product is tot stand gekomen door bijdragen van de volgende gemeenten

Gemeente Eindhoven (Anneke Coolen-Pero, teksten)	Gemeente Geldrop-Mierlo (Judith Maatje, kaarten)
Gemeente Helmond (Joop Peeters)	Gemeente Best (Mayke van Dinter, Eric de Ruiter)
Gemeente Oirschot (Martijn Groenestein)	Gemeente Nuenen (Arie Ras)
Gemeente Veldhoven (Jeroen IJff)	Gemeente Waalre (Dirk Dings)
Gemeente Son en Breugel (Okko Schook)	

Bronvermelding foto's:

De gebruikte foto's op de kaarten zijn beschikbaar gesteld door de deelnemende gemeenten en via Google (internet) gevonden.

Foto's Geldrop: fotograaf is Marco Magielse (van De Afbeelding) i.o.v. Geldrop-Mierlo.

Foto's Helmond: fotograaf is PressVisuals.com, Ugur Özdemir en Patrick Bloemers.